

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่มีความผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตแบบไทย รามเกียรติ์เป็นวรรณกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นไทยการแสดงชั้นสูงของไทยที่เรียกว่า “โขน” ล้วนแสดงตอนต่าง ๆ จากบทละครเรื่องรามเกียรติ์“รามเกียรติ์ฉบับสมบูรณ์ที่สุดที่เป็นภาษาไทยเป็นบทละครเรื่องรามเกียรติ์ที่พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชซึ่งได้ประพันธ์ขึ้นใหม่ตามฉันทลักษณ์ร้อยกรองไทย “ในวันจันทร์ขึ้น 2 ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะเส็ง จุลศักราช 1159 ปี พ.ศ. 2340 มีความยาวถึง 116 เล่มสมุดไทยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติของพระองค์เองตามประเพณีนิยมที่ถือเอาความเจริญทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องวัดความมั่นคงของแผ่นดินในขณะนั้น และเพื่อเป็นการรวบรวมวรรณคดีอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้มิให้สูญไป เป็นเหตุให้การมหรสพต่าง ๆ ที่เลื่อมพรายตั้งแต่ครั้งเสียดกรุงเก่ามากลับมีบริบูรณ์ขึ้น” (รามเกียรติ์ เล่ม 4, 2553, หน้า 6) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบบทละครรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 กับวรรณกรรมเรื่องรามายณะพบว่าเนื้อเรื่องจากสำนวนต่าง ๆ ถูกคัดเลือกในส่วนที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม อุปนิสัย และวิสัยทัศน์ของคนไทย ถึงแม้ว่าบ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์จะมาจากรามายณะของอินเดียแต่คนไทยก็ยกย่องคุณค่าในฐานะที่เป็นวรรณคดีของไทยที่แสดงความเป็นไทยจริง ๆ ส.พลายน้อย (2548, หน้า 280) กล่าวว่า “คนไทยรู้จักรามเกียรติ์มาแต่ครั้งกรุงสุโขทัยหรืออยุธยาตอนต้น เพราะเราเรียกตามเมืองโยชยา (ในเรื่อง) เนื้อหาของเรื่องรามเกียรติ์มีการปรับผสมผสานวัฒนธรรมความเป็นไทย” เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล (2549, หน้า 5) กล่าวว่า “รามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่ส่งผลทางความเชื่อครอบคลุมในเอเชียอาคเนย์ นับเป็นจุดเริ่มต้นของความเชื่อในเรื่องของเทพเจ้าที่มองไม่เห็นตัวตนจนสามารถเห็นเป็นรูปธรรมโดยกรรมวิธีทางศิลปะได้ ในเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งมีเนื้อเรื่องที่ยาวมากดังนั้นก็มีการกล่าวถึงตัวละครที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสืบน้องกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีตั้งแต่ที่เป็นมนุษย์ธรรมดาสามัญเทพเจ้า พระราชา เหล่ายักษ์ เหล่าลิง และสัตว์ผสมจำนวนมากมายก” ตัวพระเอกของเรื่องประกอบด้วยคุณธรรมและนามธรรมค้ำที่วาลมีกนิหรือฤๅษีวัชมฤคผู้ประพันธ์รามายณะ (รามศ เหมอน, 2551, หน้า 26-27) กล่าวเอาไว้ว่า “ในโลกนี้จะมีมนุษย์ผู้สามารถได้รับพรแห่งคุณธรรมความดีงามทุกประการด้วยหรือคุณธรรมเหล่านั้นคือ ความซื่อสัตย์ ความมั่นคง ความกล้าหาญ ความยุติธรรม ความกตัญญู ความเสียสละ ความเมตตา ความรู้ ความชำนาญเชี่ยวชาญ

ความสง่างามสุขุมเยือกเย็น ควบคุมความโกรธความอยาก ไม่อิงฉาวิชา...ฤๅสินารทราพึงขึ้นว่า มนุษย์ผู้นี้ได้ถือกำเนิดในโลกนี้แล้วมีพระนามว่า พระราม”

งานวิจัยนี้พยายามเรียนรู้รวบรวมเรียบเรียง อรรถลักษณะของตัวละครเอก ได้แก่ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม พระราม พระลักษมณ์ นางสีดา ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ อินทรชิต พิเภก และ หนุมาน เช่นเดียวกับศาสตราจารย์ปิกฟอร์ด (John Pickford) ผู้แปลเรื่อง มหาวีรจติของภวภูติเป็น ภาษาอังกฤษ กล่าวไว้ในคำนำหนังสือที่ว่า เรื่องพระรามตั้งแต่ทศกัณฐ์ลักพาสีดาไป ว่าเป็นเรื่อง เปรียบเทียบ ถอดเอาใจความมาแสดงความเป็นไปของธรรมชาติ กล่าวคือความสว่างกับความมืด หรือกลางวันกับกลางคืนเป็นของคู่กัน พระรามเป็นกลางวันและทศกัณฐ์เป็นกลางคืน การศึกษาวิจัย นี้ พิจารณาว่าอรรถลักษณะของตัวละครในบทละครนี้ สามารถแสดงลักษณะของนามธรรมอย่างเด่นชัด ทั้งที่เป็นคุณธรรมและอธรรม ตัวอย่างเช่นลักษณะของอรรถลักษณะของตัวละครที่แสดงถึงลักษณะ ของนามธรรมความกลัวก็คือ ทศกัณฐ์เมื่อนุษย์ตกใจกลัวเรามากมีความรู้สึกมีอาการตัวสั่น สะดุ้ง ขนลุกชัน “ใจหาย” ไม่อยู่กับเนื้อกับตัว รู้สึกวูบวาบขึ้นทันทีที่อาการวูบวาบทางจิตใจเกิดจากความไม่ มั่นคงในใจ เพราะในขณะนั้นเรากำลังใจลอย มักเกิดการหวาดผว้าง่ายทำให้ร่างกายมีอาการรู้สึก กลัว ตกใจขึ้นทันทีแล้วหายไปตามไป เช่น เย็นสั่นหลังวาบ ใจหายวาบ เสียวูบวาบดังที่ปรากฏใน คุณลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ในเรื่องรามเกียรติ์ตอน “ทศกัณฐ์ถอดจิต”

๑ เมื่อนั้น	องค์พระโคบุตรอาจารย์ใหญ่
ได้ฟังบัญชาก็ตอบไป	อันดวงใจซึ่งออกจากกายา
เปรียบดังลูกโคที่พลัดแม่	อยากนมชะเง้อเลหา
ถ้าเหลือบไปเห็นมารดา	ก็จะวิ่งเข้ามาด้วยยินดี
ดวงจิตจะไวก่ลี้กาย	ดีร้ายจะคืนเข้าสู่ที่ฯ (กรมศิลปากร, 2546, หน้า 152)

“ใจออกห่างกาย” เหมือนอารมณ์แห่งจิตของคนสามัญมีจิตไม่อยู่กับเนื้อกับตัว มาจาก การเกิดความกังวลพะวงคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนไม่รับรู้สิ่งที่อยู่หรือเกิดขึ้นตรงหน้าอาการเหล่านี้ เป็นลักษณะใจออกห่างกายคือ“ใจหาย” เปรียบเทียบได้กับอาการที่ทศกัณฐ์ถอดดวงใจฝากไว้กับ ฤๅษีโคบุตร

๑ เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์รังสรรค์
หลับเนตรอ่านเวทตะบะกรรม	ก็ลวงพิธินั้นช้านาน
เก้าเดือนเก้าวันเก้านาที	ให้อิ่มดีไม่อยากอาหาร
ด้วยเดชพระเวทตะบะญาณ	ปานดังกินทิพย์ทุกเวลา
เมื่อจิตจะออกจากตัว	ให้มื่นม้วนขนันเนตรทั้งซ้ายขวา
เศียรพองสยองโลมา	ดั่งว่าจะสิ้นสมประดี

แรงน้อยผ้อยไปไม่นั่งตรง ชบลงหมอบอยู่กับที่
 ดวงจิตก็ออกจากอินทรีย์ อสุรีสลบนิ่งไป ฯ (กรมศิลปากร, 2546, หน้า 151)
 มนุษย์เราเมื่อเกิดสิ่งเร้าต่อความรู้สึกกลัวตกใจกังวลใจจิตใจเราจะเริ่มเป็นผู้เฝ้าติดตาม
 สถานการณ์ จะเฝ้าติดตามครุ่นคิดหมกหมุ่นระแวงอยู่ภายในลึก ๆ อาการเช่นนี้มันฝังอยู่ในใจไม่ได้
 รู้สึกเจ็บ ปวดแต่ก็ถอนไม่ได้เป็นปมที่อยู่ในใจซึ่งการแก้ไขนั้นต้องแก้ไขจากต้นเหตุ เช่น
 ในรามเกียรติ์ตอนทศกัณฐ์แย่งบุษบกจากพระเชษฐาทุเรศทศกัณฐ์ถูกพระอิศวรปักด้วยงาช้าง
 ฝังแน่นลงในอก

๑ เมื่อนั้น	พระสยามภูวนาถเรื่องศรี
ได้ยื่นสำเนียงอสุรี	ภูมีเหลือบเนตรแลไป
เห็นทศกัณฐ์ขุนยักษ์	อาจองทะนงศักดิ์หยาบใหญ่
โกรธาถอลงจากชไกร	ขวางไปปักอกอสุรา ฯ
แล้วสาปซ้ำด้วยวาจาสิทธิ์	ให้ติดอยู่กับทรวงยักษ์
ต่อวันสิ้นชีพชีวา	งานั้นจึงหลุดจากอินทรีย์ ฯ (กรมศิลปากร, 2546, หน้า

155)

ก็เป็นอาการที่เรียกว่า “กลัวฝังใจ” วัลลภ ปิยะมโนธรรม (2550, หน้า 142) กล่าวว่า
 “เงื่อนไขที่ติดค้างในอารมณ์ก็คือความรู้สึกกลัวฝังใจ” อุดลักษณะอื่นที่เป็นนามธรรมเช่นนี้ยังมีอยู่
 ในตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องรามเกียรติ์ เช่นความกล้าหาญในคุณลักษณะของพระราม ความรักใน
 คุณลักษณะของพระลักษมณ์ ความเกรงใจในคุณลักษณะของนางสีดาเป็นต้น งานนิพนธ์นี้จึงทำ
 การปริวรรตการศึกษารามเกียรติ์ออกไปในมุมมองแง่อื่นๆที่น่าสนใจ รวมถึงปรัชญาความรู้ลับที่
 แอบแฝงซ่อนอยู่ในเรื่องซึ่งจะทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. อุดลักษณะของตัวละครเอกแสดงปรัชญาความรู้ลับในบทละครรามเกียรติ์ ฉบับ
 พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ที่ทำให้เป็นนิยายไสยอย่างไร
2. บทละครรามเกียรติ์ ฉบับ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
 สะท้อนสังคมไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาอุดลักษณะของตัวละครสำคัญในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับ

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

2. เพื่อศึกษาคุณค่าทางวรรณศิลป์และคุณค่าทางปัญญาในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับ

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

3. เพื่อศึกษาทำความเข้าใจบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชในหลากหลายมุมมอง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านการเนื้อหาศึกษา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยศึกษาจากงานบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
2. ขอบเขตทางด้านเวลาศึกษาสมัยกรุงรัตน โกสินทร์ตอนต้นจนถึงรัชกาลที่ 3 ส่งผลถึงสังคมไทยในเวลาปัจจุบัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครสำคัญในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
2. เพื่อเกิดความกระจ่างและความเข้าใจในคุณค่าของวรรณคดีจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
3. เพื่อให้รู้จักคุณธรรมและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างอยู่เย็นเป็นสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้เป็น 8 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารวบรวมข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางวรรณกรรมศึกษาตีความวรรณคดี
- ขั้นตอนที่ 3 ศึกษารวบรวมข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยาศึกษาวิถีชีวิตต่อเรื่องลำดับเหตุการณ์ ค้นหาเนื้อหาที่แท้จริงของปรากฏการณ์
- ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์และสังเคราะห์อัตลักษณ์ของตัวละครจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์

ขั้นตอนที่ 6 นำข้อมูลมาประมวลผลร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 7 เรียบเรียงโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 8 สรุป และอภิปรายผล

กรอบแนวคิด

แนวคิดทางวรรณกรรมของกุสุมา รัชมณี กล่าวว่า “งานวรรณกรรมแท้จริงแล้วเป็นการเสนอภาพจำลองชีวิตขึ้นมา” ภาพจำลองชีวิตที่ตกแต่งแต้มสีสันเหล่านี้ ยังแฝงแฝง หล่อหลอมความคิดลักษณะเฉพาะ ไว้ให้คงอยู่ในกาลเวลา การศึกษาวรรณกรรม ทำให้สามารถค้นหา ทำความเข้าใจถึงสาเหตุ เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของคนรวมถึงการปฏิบัติต่อกันในกลุ่มชนจากภาพลักษณ์ของชีวิตที่ปรากฏในงานวรรณกรรม

สืบเนื่องมาจากพระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวใน “บ่อเกิดรามเกียรติ์” ว่า “ความตั้งใจของข้าพเจ้าก็มีอยู่ว่าจะแนะนำหัวข้อหรือตั้งโครงไว้สำหรับผู้ที่พอใจทางหนังสือจะได้พิจารณาต่อไปอีก” การศึกษาวิจัยเรื่องรามเกียรติ์จึงเปรียบเสมือนการได้รับโอกาสอันดียิ่งที่จะได้สนองได้เบื้องยุคลบาทเป็นประการสำคัญ

จากความคิดที่ว่า “วรรณกรรมสะท้อนผู้ประพันธ์” วรรณคดีรามเกียรติ์นั้นสะท้อนถึงปริศนาที่ทรงพระราชนิพนธ์แอบซ่อนทั้งไว้ให้คิดดังนี้

๑ อันพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์	ทรงเพียรตามเรื่องนิยายไสย
ไซ้จะเป็นแก่นสารสิ่งใด	ดั่งพระทัยสมโภชบูชา
ใครฟังอย่าได้ไหลหลง	จงปลงอนิจจังสังขาร
ซึ่งอักษรกลอนกล่าวล้าดับมา	โดยราชปรีชาที่บริบูรณ์ ฯ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 640) จากคำประพันธ์ที่ว่า เป็นเรื่องนิยายไสยไซ้จะเป็นแก่นสารสิ่งใด เป็นการแสดงว่าต้องมีอะไรสักอย่างที่เป็นเรื่องที่ยังไม่มีใครรู้ เพราะเป็นเรื่องที่ยังลับอยู่ไม่ค้นยังไม่กระจ่างแจ้ง แอบซ่อนเป็นปริศนา เฉพาะเจาะจงแต่ผู้ที่สนใจในจุดนี้จริง ๆ จึงจะลองไขปริศนาดู ผู้อื่นฟังไปอ่านไปแล้วยังไม่เข้าถึง ก็ให้ปลงอนิจจัง

ตัวอย่างเช่น กำเนิดของท้าวอโนมาตัน (บ้างก็ว่าคือพระมณูบุตรของพระพรหม) ที่เหมือนกับการกำเนิดพระพรหมของศาสนาฮินดูท้าวจตุรพักตร์พรหมบิดาของท้าวลัสเตียนซึ่งใช้ชื่อเดียวชื่อของพระพรหมของศาสนาฮินดูองค์เดียวกัน ความเป็นหญิงที่ดิกรรยาที่ตีแสนประเสริฐของนางสีดาแต่กลับหึงในเกียรติตนจนไม่ยอมคืนดีกับสามี และมีความเป็นตัวของตัวเองไม่ถือคำสามีเป็นประกายิด (ซึ่งก็คือไม่เชื่อฟังสามี) อย่างที่ ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ และ สุมาลย์ บ้านกล้วย

(2525, หน้า 393) วิเคราะห์เอาไว้ กับสิดาที่สามารถกำจัดราฟฟ์พันเศียรได้ในพริบตาใน อัททุตะรา ฆาณะ หรือตัวอย่างของภรรยาที่ไม่ดีเพราะไม่เชื่อฟังสามีแบบนางไถยเกศิพระมารดาของพระ พรต ดังคำกลอน “มันนี่อาธรรม์ณกรรจันท์กรลัษณ์หยาบข้าสาธาณ” เมื่อนำเปรียบเทียบกับหลัก ภรรยาที่ดีในเรื่อง “กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ และ สุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ หรือข้อสงสัยใน การอวดตั่งมากมายของเหล่าเทวดา รวมถึงยักษ์บางตนเช่นพิเภก ทั้งที่เหมือนและแตกต่างจาก รามายณะฉบับต่าง ๆ แต่ตัวละครสำคัญอย่างทศกัณฐ์ทำไมมีกำเนิดที่แสนสามัญเป็นเพียงแค่ยักษ์ ล้างเท้า กุมภกรรณกับอินทรชิตเป็นใครจากไหนมาเกิดถึงได้เก่งกาจขนาดรบชนะพระอินทร์ รบ ได้อย่างเชือดเฉือนคู่ต่อสู้กับพระรามองค์อวตารของพระนารายณ์ผู้เป็นเจ้าพระลักษมณ์ปรณินิบัติ พระรามราวกับลักษณะของภรรยาที่ดีที่ปรณินิบัติสามีในบทวิสสอนหญิงต่าง ๆ หรือ นางมณโฑที่ ก็มีหลายภัสดา (เหมือนนางกฤษณา) แต่ก็ไม่เห็นใครจะว่าไม่ดี คำถามที่เกิดขึ้นเหล่านี้จึงเป็นแรง บันดาลใจให้ผู้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบของปริศนา และจากหลักการทางจิตวิทยา ที่แสดงที่มา และการเปลี่ยนแปลงของอนุภาคและ โครงเรื่องตามทฤษฎีของโคลดเลวี สเตราส์ (Claude Levi- Strauss) วิวิวิเคราะห์ความฝันของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และคาร์ล กุสตาฟ ยุง (Carl Gustav Jung) และหลักการเข้าใจวรรณคดีสันกฤตตามอสังการศาสตร์ เมื่อประยุกต์รวมกันเข้าแล้ว ก็คงพอจะสามารถแสดงแนวคิดที่อาจไขปริศนาเหล่านี้ให้กระจ่างแจ้งขึ้นได้

ทฤษฎี

1. ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Structural components of psyche theory)

ทฤษฎีบุคลิกภาพประกอบด้วยทฤษฎีต่างๆที่มีมุมมองหลากหลาย พยายามอธิบายถึง บุคลิกและที่มาชี้ให้เห็นกระบวนการปรับตัวของมนุษย์ ทิพย์วัลย์ สุทิน (2555, หน้า 1) กล่าวว่า “จากการสังเกตพฤติกรรมและอารมณ์...พบว่าลักษณะด้านบุคลิกภาพไม่ว่าจะเป็นความวิตก ความ กังวล ความกลัว ความก้าวร้าว ความทะเยอทะยาน ความจงรักภักดี ถูกถ่ายทอดผ่านขึ้นพอ ๆ กับ ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง สีส้ม ฯลฯ เรียกว่าอุปนิสัยส่วนตัวจะเป็นคุณลักษณะประจำตัวที่ ติดตัวไปยาวนาน” ต่อมาได้มีนักวิจัยสรุปให้เหลือเพียง 171 ลักษณะแต่ก็ยังคงยากต่อการทำนายอยู่ สุดท้ายจึงได้ขมวดให้เหลือเพียง 16 อุปนิสัยเบื้องต้น (Primary traits) เรย์มอนด์ เบอร์นาร์ต แคทเทล (2448-2541, หน้า 1) “แบ่ง 16 อุปนิสัยเบื้องต้นเป็น ความอบอุ่น ความมีเหตุผล ความมั่นคงทาง อารมณ์ ความมีอำนาจ ความมีชีวิตชีวา ความมีสติ ความกล้าหาญต่อสังคม ความอ่อนไหว ความเอา ใจใส่ ความมีหลักการ ความเป็นส่วนตัว ความเข้าใจ ความยืดหยุ่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความ พร้อม ความเครียด” เวสส และ โครเปนซาโน (2539, หน้า 1) จัดแบ่งอารมณ์ที่เป็นสากล ซึ่งได้จาก การแสดงออกทางสีหน้าออกเป็น 6 แบบ ได้แก่ อารมณ์สุข (Happiness) อารมณ์ประหลาดใจ

(Surprise) อารมณ์กลัว (Fear) อารมณ์เศร้า (Sadness) อารมณ์โกรธ (Anger) และอารมณ์รังเกียจ (Disgust) ตามลำดับ นอกจากนี้อารมณ์หลักทั้งหกแบบยังแยกย่อยได้อีกรวมทั้งยังมีอารมณ์ที่ไม่สามารถสังเกตเห็นทางสีหน้าอีกด้วย ผู้ศึกษาได้นำหลักการของบุคลิกภาพประกอบการใช้จิตวิเคราะห์มาประยุกต์ใช้วิเคราะห์ผลงานวิจัยชิ้นนี้

2. ทฤษฎีคติชนวิทยา

กึ่งแก้ว อัคราคร (2520, หน้า 1) ให้คำอธิบายว่า “คติชนวิทยาคือ วิชาซึ่งว่าด้วยการศึกษา คติชนหรือผลผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนและผลผลิตทางวัฒนธรรมนี้เป็นมรดกที่รับทอดกันมาทั้งภายในชนกลุ่มเดียวกันและที่แพร่กระจายไปสู่ชนต่างกลุ่มด้วย” คติชนวิทยาเป็นวิชาที่เกิดขึ้นและพัฒนามาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 มีนักโบราณคดีและนักนิรุกติศาสตร์ชาวอังกฤษและเยอรมันได้สนใจเก็บรวบรวมเทพนิยายและเรื่องปรัมปราของคนพื้นบ้านพื้นเมือง เช่น สองพี่น้องตระกูลกริมม์ก็ได้รวบรวมและตีพิมพ์นิทานมุขปาฐะและตีความให้ความหมายเทพนิยาย (Myth) ของเยอรมันไว้ด้วยผู้อื่นอื่น ๆ ก็มีอีกหลายคนที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องโบราณเก่าแก่จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2389 นายวิลเลียม จอห์น ทมมส์ (William John Thoms) ได้บัญญัติคำว่า คติชนวิทยา ขึ้นโดยใช้นามแฝงว่า แอมโบรส เมอร์ตัน (Ambrose Merton) เขียนจดหมายลงในวารสารชื่อ The Athenaeum เสนอว่าควรใช้คำว่า คติชนวิทยา ซึ่งแปลว่า “ความรู้ของปวงชน” แทนคำว่า “คติโบราณของปวงชน” (Popular antiquities) คำ คติชนวิทยา จึงเป็นศัพท์ใช้ทางวิชาการแต่นั้นมา ปฐม หงส์สุวรรณ (2550, หน้า 14-17) กล่าวว่า “การวิเคราะห์ตำนานเทพปกรณัมโดยใช้แนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) แนวคิดนี้เชื่อว่าชนบทรณนิยมสถาบันหรือลักษณะทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในสังคมล้วนแต่มีความหมายและหน้าที่ทั้งสี่ประการกระทำทุกอย่างของมนุษย์ที่เกิดจากความคิดและจินตนาการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตำนานความเชื่อและพิธีกรรมล้วนต้องมีเหตุผลที่สร้างสรรค์ทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาทั้งสิ้น...นิทานปรัมปราตำนานและเทพนิยายนั้นเป็นเรื่องราวการสร้างสรรค์ของกลุ่มชนซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไปรวมทั้งแสดงให้เห็นความสำคัญของข้อมูลคติชนอันเป็นความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและสภาพจิตใจของกลุ่มชนนี้” ศิราพร ณ ถลาง (2552, หน้า 360) กล่าวถึง “วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ว่าได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลทางคติชนแต่ละประเภทมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันจากบทความเรื่อง “Four functions of folklore” และสรุปบทบาทหน้าที่ของคติชนทั้ง 4 ประการ ดังนี้ ประการแรกคติชนให้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่สองคติชนทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่าประการที่สามคติชนช่วยรักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม ประการที่สี่คติชนให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล” ประมินท์ จารูวร (2550, หน้า 53) กล่าวถึง โคลด เลวี สเตราส์ เป็นนักมานุษยวิทยาเชิงโครงสร้าง ชาวฝรั่งเศส

“เลวี สเตราส์ เคยเป็นทหารในสงครามโลกครั้งที่สอง สิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาเรื่อง โครงสร้างนิมคือ เห็นดอกไม้ดอกหนึ่งกลางสนามรบแล้วเกิดการถามตัวเองว่า รู้ได้อย่างไรว่าเป็น ดอกไม้ดอกนั้น เลวี สเตราส์ จึงคิดและตอบตามโครงสร้างนิม นั่นคือ ดอกไม้ไม่ว่าจะเป็นดอก อะไรก็ตาม ย่อมมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างของดอกไม้คือสิ่งที่บอกให้ทราบว่าดอกไม้ดอก นั้นคือดอกอะไร เมื่อคิดในทางกลับกัน ถ้ามีดอกไม้อยู่เพียงชนิดเดียว เราก็จะ ไม่รู้เลยว่าจะเรียก ดอกไม้ชนิดนั้นว่าอะไร เลวี สเตราส์ จึงบอกว่า ทุกสิ่งทุกอย่างบน โลกนี้มีความสัมพันธ์แบบองค์ รวม ความหมายที่เราารู้ว่าสิ่งใดคืออะไร เกิดจากกระบวนการเปรียบเทียบในความคิดของมนุษย์ ดังนั้นการศึกษาทาง โครงสร้างนิมจะต้องนำข้อมูลมาพิจารณาเพื่อเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น ๆ เพื่อหา ข้อแตกต่างจนทำให้เกิดความหมายหรืออาจกล่าวได้ว่าความหมายใด ๆ ก็ตามเกิดขึ้นก็เนื่องมาจาก การเปรียบเทียบนั่นเอง” เลวีสเตราส์ นำแนวความคิดนี้มาใช้กับนิยายปรัมปราโดยกล่าวว่า “นิทาน ปรัมปรามากมายหลายเรื่องนั้น เมื่อเปรียบเทียบกันก็จะพบว่ามีส่วนใดส่วนหนึ่งที่คล้ายกัน...ตำนาน ปรัมปราจะสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของมนุษย์หรือ โครงสร้างความคิดของมนุษย์ที่มี ลักษณะเป็นคู่ตรงข้าม ดังนั้นตำนานปรัมปราจึงเป็นเหมือนแว่นขยายที่สองให้เห็น “วิธีคิด” ว่า มนุษย์คิดอย่างไรวิธีการศึกษานิทานปรัมปราของ เลวีสเตราส์ แบ่งได้เป็นสามขั้นตอน คือ ขั้นแรก นำตำนานปรัมปราแต่ละเรื่องมาแยกออกเป็นส่วนย่อย ๆ แล้วนำส่วนย่อย ๆ นั้นมาเปรียบเทียบกัน กระบวนการนี้เรียกว่า พิจารณาความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยในตำนานปรัมปรา (Mythemes) ขั้นที่ สองต้องเปรียบเทียบการแปรรูปของตำนานปรัมปราว่าทำไมตำนานปรัมปราแต่ละเรื่องถึงเล่า ออกมาด้วยเนื้อหาที่แตกต่างกันขั้นที่สาม วิเคราะห์คู่ตรงข้าม (Binary Opposition) และตัวเชื่อม (Mediator) ซึ่งเป็นกุญแจหลักสำคัญในการวิเคราะห์ถ้าเปรียบเทียบการเล่าตำนานปรัมปราของ มนุษย์เราอาจเปรียบเทียบได้ดังนี้ว่า “เหมือนคนสองคนยืนคนละฝั่งถนน บรรพบุรุษพยายามจะเล่า สิ่งหนึ่งผ่านรถและภาวะรบกวนเช่นเสียงให้คนอื่นอีกด้านหนึ่งฟัง ทำให้การส่งสารนั้นส่งสารได้ไม่ เต็มที่ แต่ก็มีการเล่าให้ฟังหลายครั้ง คนอีกด้านของถนนจะได้รับฟัง เรื่องราวที่เหมือนและต่างกัน ชั่ว ๆ กัน จนเกิดความเข้าใจในที่สุด” เลวี สเตราส์ อธิบายว่า “การที่คนอีกฝ่ายถนัดเข้าใจในเนื้อหา สารที่ส่งไปนั้น เพราะเขาไม่ได้ฟังในแนวนอนเพียงอย่างเดียว แต่ฟังในแนวตั้งด้วย คือการฟังใน เรื่องใดเรื่องหนึ่งในจุดใด ๆ ที่มีความซ้ำ ๆ กัน แล้วจับมารวมกันจึงจะมีความเข้าใจทั้งหมด ถ้า เปรียบเทียบการพูดให้คนอื่นอีกฝ่ายถนัดแต่ละครั้งเป็นตำนานแต่ละเรื่อง การพูดครั้งที่หนึ่ง คือตำนาน เรื่องหนึ่ง การพูดครั้งที่สอง คือตำนานเรื่องที่สอง และต่อ ๆ ไป หน้าที่ของนักโครงสร้างนิมก็คือ จะต้องนำตำนานแต่ละเรื่องมาแยกส่วนย่อย ๆ ออกแล้วเปรียบเทียบว่าที่บรรพชนเล่าออกมานั้นแต่ละ ส่วนมันคืออะไรวิเคราะห์ไปจนครบ” ผู้ศึกษาได้นำหลักการวิเคราะห์ทางคติชนวิทยา มา ประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ผลงานวิจัยชิ้นนี้

3. ทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤตอรรถศาสตร์

วรรณคดีของอินเดียได้มีกำเนิดมาจากหลักของคัมภีร์อรรถศาสตร์ของสันสกฤตอรรถศาสตร์ หมายถึง การตกแต่งคำประพันธ์ด้วยถ้อยคำแบ่งออกเป็น 2 ชนิด

3.1 ศัพท์อรรถศาสตร์ว่าด้วยอรรถศาสตร์ทางเสียงเช่นการเล่นคำการสัมผัสเป็นต้น

3.2 อรรถศาสตร์ว่าด้วยอรรถศาสตร์ทางความหมายเช่นการใช้โวหารอุปมาอุปลักณ์คัมภีร์อรรถศาสตร์ที่เป็นภาคภาษาไทยมีอยู่เพียง 2 เล่ม คือ

3.2.1 สุโพธอรรถศาสตร์เป็นคัมภีร์ฝ่ายบาลีที่แต่งตามแบบคัมภีร์อรรถศาสตร์ของฝ่ายสันสกฤต ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 7 ว่าด้วยทฤษฎีวรรณคดีเพียง 3 ทฤษฎีคือ

3.2.1.1 ทฤษฎีคุณลักษณะเด่นของการประพันธ์

3.2.1.2 ทฤษฎีอรรถศาสตร์มีเฉพาะอรรถศาสตร์ทางความหมาย

3.2.1.3 ทฤษฎีรสปฏิริยาทางอารมณ์

3.2.2 อรรถศาสตร์เป็นคัมภีร์ฝ่ายสันสกฤต ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 12 ว่าด้วยทฤษฎีวรรณคดีศึกษา 8 ทฤษฎีคือ

3.2.2.1 ทฤษฎีรสว่าด้วยปฏิริยาทางอารมณ์ของผู้อ่าน

3.2.2.2 ทฤษฎีอรรถศาสตร์ว่าด้วยความงามในการประพันธ์

3.2.2.3 ทฤษฎีคุณว่าด้วยลักษณะเด่นของการประพันธ์

3.2.2.4 ทฤษฎีวิธีดีว่าด้วยลีลาในการประพันธ์

3.2.2.5 ทฤษฎีรสนิว่าด้วยความหมายแฝงในการประพันธ์

3.2.2.6 ทฤษฎีวโรกตีว่าด้วยภาษาในการประพันธ์

3.2.2.7 ทฤษฎีอนุมิตีว่าด้วยการอนุมานความหมาย

3.2.2.8 ทฤษฎีเอาจิตยะว่าด้วยความเหมาะสมในการประพันธ์ (สุตินาถ แสนสิริ, 2555, หน้า 1)

ผู้วิจัยนำทฤษฎีอรรถศาสตร์ในส่วนของทฤษฎีอรรถศาสตร์ ว่าด้วยการสลัอักษรโดยเชื่อมโยงความหมายเข้าด้วยกัน มาช่วยในการทำความเข้าใจนิทานพระราชมและรามายณะประกอบกับหลักการคิดการใช้ภาษาคำศัพท์ในการเชื่อมโยง การสลั ทดแทน บั่นทอน ให้ซึมซาบอย่างลึกซึ้งในปรัชญา ความรู้เฉพาะที่ต่องไขปริศนาออกมา ซึ่งสามารถใช้ในการวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี